

250

Besluit van 7 juni 2000, houdende intrekking van het Uitvoeringsbesluit Les- en cursusgeldwet en vervanging door het Uitvoeringsbesluit Les- en cursusgeldwet 2000 (Uitvoeringsbesluit Les- en cursusgeldwet 2000)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, van 5 april 2000, nr. WJZ/2000/11620 (1711), directie Wetgeving en Juridische Zaken, gedaan mede namens Onze Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;

Gelet op de artikelen 4, derde en vierde lid, 5, vierde lid, en 6, vierde en vijfde lid, van de Les- en cursusgeldwet;

De Raad van State gehoord (advies van 4 mei 2000, nr. W05.00.0145/III);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen van 26 mei, nr. 2000/21484 (1711), directie Wetgeving en Juridische Zaken, uitgebracht mede namens Onze Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij;

Hebben goedgevonden en verstaan:

HOOFDSTUK 1. ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1. Begripsbepalingen

In dit besluit wordt verstaan onder:

cursist: degene die een opleiding volgt als bedoeld in artikel 15, eerste lid,

cursusgeld: krachtens artikel 15 vastgesteld bedrag,

cursusgeldperiode: periode die gelijk is aan de duur van de opleiding met een maximum van een cursusjaar,

cursusgeldplichtige: cursist of indien deze minderjarig is, de wettelijke vertegenwoordiger,

lesgeld: krachtens artikel 5, tweede lid, van de wet voor het desbetreffende schooljaar vastgestelde bedrag,

lesgeldplichtige: degene die krachtens de wet lesgeld is verschuldigd,

schooljaar: tijdvak van 1 augustus tot en met 31 juli daaropvolgend,

teldatum: bij of krachtens deel I van de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet educatie en beroepsonderwijs of de Experimentenwet onderwijs aangewezen tijdstip in het schooljaar waarop ten behoeve van

de bekostiging uit 's Rijks kas het aantal leerlingen van een dagschool wordt vastgesteld,

wet: Les- en cursusgeldwet.

HOOFDSTUK 2. LESGELD

Artikel 2. Procedure inschrijving bij een dagschool

1. Een aanvraag tot inschrijving van een leerling bij een dagschool kan uitsluitend worden gedaan door inlevering bij de dagschool van een onderwijskaart. Deze kaart wordt ingevuld en ondertekend door de leerling of indien deze minderjarig is, door de wettelijke vertegenwoordiger. Door ondertekening van de kaart verklaart de aanvrager dat hij bekend is met de wettelijke verplichting tot het betalen van lesgeld.

2. De lesgeldplicht gaat in op de eerste dag van het desbetreffende schooljaar of, indien de leerling in de loop van het schooljaar wordt ingeschreven, op de datum van inschrijving.

3. Inschrijving geschiedt door of namens het bevoegd gezag. Na medeondertekening door of namens het bevoegd gezag geldt de onderwijskaart als bewijs van inschrijving.

4. De onderwijskaart wordt door de IB-Groep verstrekt. De vragen die de onderwijskaart bevat, worden bij ministeriële regeling bepaald. In ieder geval bevat de kaart:

- a. de naam en het adres van de leerling en, indien deze minderjarig is, van de wettelijke vertegenwoordiger, en
- b. het nummer waaronder de leerling bij de IB-Groep is geregistreerd.

Artikel 3. Beëindiging inschrijving

1. Het bevoegd gezag beëindigt de inschrijving van de leerling op aanvraag van de lesgeldplichtige of zodra de leerling de opleiding met goed gevolg heeft afgesloten. Het bevoegd gezag verstrekt een bewijs van uitschrijving aan de lesgeldplichtige.

2. Het bewijs van uitschrijving bevat bij ministeriële regeling te bepalen gegevens. In ieder geval bevat het bewijs van uitschrijving:

- a. de naam van de lesgeldplichtige,
- b. de naam van de leerling,
- c. het nummer waaronder de leerling bij de IB-Groep is geregistreerd, en
- d. de datum waarop de inschrijving is beëindigd.

Artikel 4. Voldoening lesgeld

1. Het lesgeld wordt door de lesgeldplichtige voldaan door bijschrijving van het verschuldigde bedrag op de bank- of postbankrekening van de IB-Groep. De lesgeldplichtige heeft de keuze tussen:

- a. betaling ineens door gebruikmaking van een aan hem toegezonden acceptgirokaart binnen een maand na dagtekening van deze acceptgirokaart, en
- b. betaling ineens of in termijnen door een opdracht tot automatische incasso aan de IB-Groep.

2. Indien de lesgeldplichtige een opdracht tot automatische incasso voor betaling in één termijn heeft verstrekt en de leerling voor 1 oktober van het schooljaar wordt ingeschreven, wordt het verschuldigde bedrag afgeschreven in de maand oktober van het schooljaar.

3. Indien de lesgeldplichtige een opdracht tot automatische incasso voor betaling in meer dan één termijn heeft verstrekt en de leerling voor 1 oktober van het schooljaar wordt ingeschreven, wordt van het totaal verschuldigde bedrag afgeschreven in de maand:

- a. oktober van het schooljaar: de helft,
  - b. januari van het schooljaar: een kwart, en
  - c. april van het schooljaar: een kwart.
4. Indien de lesgeldplichtige een opdracht tot automatische incasso voor betaling in een of meer termijnen heeft verstrekt en de leerling na 30 september van het schooljaar wordt ingeschreven, wordt het verschuldigde bedrag afgeschreven op bij ministeriële regeling te bepalen tijdstippen.

Artikel 5. Vermindering lesgeld

Voor een leerling die na 31 december van een schooljaar wordt ingeschreven aan een dagschool, bedraagt het lesgeld zeventwaalfde deel van het voor dat schooljaar vastgestelde lesgeld.

Artikel 6. Geen lesgeld verschuldigd

1. Geen lesgeld is verschuldigd indien de inschrijving van de leerling voor 1 oktober van dat schooljaar wordt beëindigd.
2. Vrijgesteld van het betalen van lesgeld is de lesgeldplichtige indien het betreft een leerling die:
  - a. eerder in het desbetreffende schooljaar was ingeschreven aan een dagschool, voor welke inschrijving geen vrijstelling of teruggave van lesgeld heeft plaatsgehad,
  - b. is ingeschreven aan een dagschool, verbonden aan een justitiële jeugdinrichting, of
  - c. is ingeschreven voor een bij ministeriële regeling aan te wijzen bijzondere vorm van dagonderwijs.
3. Voor een schooljaar is nooit meer verschuldigd dan het bedrag, bedoeld in artikel 5, tweede lid, van de wet.
4. Bij ministeriële regeling wordt bepaald welke bewijsstukken de lesgeldplichtige overlegt om voor vrijstelling in aanmerking te komen.

Artikel 7. Terugbetaling lesgeld

1. Indien de inschrijving wordt beëindigd vanwege een in het tweede lid genoemde reden, wordt voor het desbetreffende schooljaar op aanvraag van de lesgeldplichtige terugbetaald bij beëindiging:
  - a. na 30 september en voor 1 januari: zeventwaalfde deel van het lesgeld, en
  - b. na 31 december en voor 1 april: viertwaalfde deel van het lesgeld.
2. Teruggave van lesgeld is uitsluitend mogelijk indien de inschrijving is beëindigd in verband met:
  - a. het met goed gevolg hebben afgerond van de opleiding,
  - b. de inschrijving voor een cursus als bedoeld in artikel 15, eerste lid, mits die inschrijving plaatsvindt in het desbetreffende schooljaar,
  - c. overlijden of ernstige ziekte van de leerling, of
  - d. bij ministeriële regeling te bepalen bijzondere familieomstandigheden.
3. Een aanvraag om teruggave van lesgeld wordt voor het einde van het desbetreffende schooljaar gedaan op een bij ministeriële regeling te bepalen wijze.
4. Geen teruggave van lesgeld vindt plaats indien op grond van de Wet tegemoetkoming studiekosten of de Wet studiefinanciering 2000 een tegemoetkoming in de onderwijsbijdrage is toegekend of als voorschot is verstrekt, en de tegemoetkoming of het voorschot is verrekend met de verplichting tot het betalen van lesgeld.

Artikel 8. Informatieverplichtingen dagscholen

De dagscholen verstrekken de IB-Groep gegevens omtrent de inschrijving op een bij ministeriële regeling te bepalen wijze.

HOOFDSTUK 3. CURSUSGELD

Artikel 9. Procedure inschrijving bij een cursus

1. Een aanvraag tot inschrijving van een cursist bij een cursus kan uitsluitend worden gedaan door degene die op grond van de inschrijving cursusgeldplichtig zal zijn.

2. De aanvraag wordt gedaan door inlevering bij de cursus van een door de cursusgeldplichtige ingevuld en ondertekend inschrijvingsformulier. Het inschrijvingsformulier wordt door of namens het bevoegd gezag verstrekt en bevat bij ministeriële regeling te bepalen gegevens. Het formulier bevat in ieder geval de naam en het adres van de cursist en, indien deze minderjarig is, van de wettelijke vertegenwoordiger.

3. Inschrijving geschiedt door of namens het bevoegd gezag. Na medeondertekening door of namens het bevoegd gezag geldt het inschrijvingsformulier als bewijs van inschrijving.

4. Inschrijving geschiedt niet dan nadat:

- a. het cursusgeld is voldaan, tenzij artikel 13 van toepassing is, of
- b. een betalingsregeling als bedoeld in artikel 11 is getroffen.

Artikel 10. Beëindiging inschrijving

Het bevoegd gezag beëindigt de inschrijving van de cursist op aanvraag van de cursusgeldplichtige. Het bevoegd gezag verstrekt een bewijs van uitschrijving aan de cursusgeldplichtige. Het bewijs van uitschrijving bevat bij ministeriële regeling te bepalen gegevens.

Artikel 11. Voldoening cursusgeld

1. Het cursusgeld is verschuldigd door de cursusgeldplichtige.

2. Het cursusgeld is verschuldigd per cursusgeldperiode en wordt voldaan door:

a. betaling van het cursusgeld aan het bevoegd gezag bij de inschrijving,

b. het bij de inschrijving treffen van een regeling inzake de betaling van het cursusgeld tussen het bevoegd gezag en de cursusgeldplichtige alsmede de naleving door de cursusgeldplichtige, of

c. schriftelijke vaststelling bij de inschrijving door of namens het bevoegd gezag dat op de cursusgeldplichtige artikel 13 van toepassing is.

3. De laatste termijn van het cursusgeld wordt in ieder geval betaald binnen 4 maanden na aanvang van de cursusgeldperiode, en uiterlijk voor het einde van die periode.

4. De cursusgeldplichtige verstrekt aan het bevoegd gezag bewijsstukken voor de aanspraak op terugbetaling van cursusgeld als bedoeld in artikel 14.

Artikel 12. Vermindering cursusgeld

Voor een cursist die in de loop van de cursusgeldperiode wordt ingeschreven, wordt het cursusgeld verminderd met eentwaalfde deel voor iedere in die cursusgeldperiode reeds verstreken maand.

Artikel 13. Geen cursusgeld verschuldigd

Geen cursusgeld is verschuldigd indien de cursist bij de aanvang van de cursusgeldperiode de leeftijd van 18 jaren nog niet heeft bereikt, tenzij het betreft de inschrijving bij een deeltijdopleiding als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onderdeel c.

Artikel 14. Terugbetaling cursusgeld

1. Indien de inschrijving wordt beëindigd wegens een in het tweede lid genoemde reden, wordt het cursusgeld voor die cursusgeldperiode op aanvraag van de cursusgeldplichtige geheel of gedeeltelijk terugbetaald met eentwaalfde deel voor iedere in de cursusgeldperiode resterende maand waarin de cursist niet langer zal zijn ingeschreven.

2. Teruggave van cursusgeld is uitsluitend mogelijk indien de inschrijving is beëindigd:

- a. voor de eerste dag waarop de lessen in de cursusgeldperiode aanvangen,
- b. in verband met de inschrijving bij een dagschool, mits die inschrijving plaatsvindt in de desbetreffende cursusgeldperiode,
- c. wegens overlijden of ernstige ziekte van de cursist, ter beoordeling van het bevoegd gezag, of
- d. wegens bij ministeriële regeling te bepalen bijzondere familieomstandigheden.

3. Een aanvraag om teruggave van cursusgeld wordt voor het einde van die cursusgeldperiode gedaan bij het bevoegd gezag.

4. Indien de inschrijving wordt beëindigd wegens het met goed gevolg hebben afgerond van de opleiding, wordt het cursusgeld voor de desbetreffende cursusgeldperiode op aanvraag van de cursusgeldplichtige terugbetaald met een tiende deel voor iedere in de cursusgeldperiode resterende maand waarin de cursist niet langer zal zijn ingeschreven. De laatste twee maanden van de cursusgeldperiode tellen daarbij niet mee.

Artikel 15. Cursusgeldtarieven

1. Het cursusgeldtarief voor de volgende categorieën cursussen bedraagt naar de maatstaf van 1 augustus 2000:

- a. opleidingen beroepsonderwijs voor zover het betreft de assistent-opleiding en de basisberoepsopleiding: € 171,53 per cursusjaar,
- b. opleidingen beroepsonderwijs voor zover het betreft de vakopleiding, de middenkaderopleiding en de specialistenopleiding: € 416,57 per cursusjaar, en
- c. opleidingen voortgezet algemeen volwassenenonderwijs, gericht op het behalen van een diploma als bedoeld in de artikelen 7 tot en met 9 van de Wet op het voortgezet onderwijs, of onderdelen van dat diploma:

€ 0,52 voor elke 45 minuten onderwijs, berekend op basis van het normatieve aantal minuten onderwijs per jaar van de opleiding waarvoor inschrijving heeft plaatsgevonden.

2. De cursusgeldtarieven worden jaarlijks bij ministeriële regeling herzien op basis van de ontwikkeling van de consumentenprijsindex-Werknemers Laag reeks (1995 = 100) in het voorafgaande kalenderjaar. De ministeriële regeling wordt uiterlijk 31 maart voorafgaande aan het cursusjaar waarop de herziening van het cursusgeldtarief betrekking heeft bekend gemaakt.

Artikel 16. Afwijking cursusgeldtarieven

Indien de aard van het onderwijs, de cursusduur, het aantal lessen of de doelgroep van de cursus daartoe aanleiding geeft, kunnen bij ministeriële regeling de in artikel 15 genoemde cursusgeldtarieven worden verlaagd.

HOOFDSTUK 4. SLOT- EN OVERGANGSBEPALINGEN

Artikel 17. Afwijking van artikel 15

In afwijking van artikel 15, eerste lid, geldt tot 1 januari 2002 in plaats van

- a. «€ 171,53»: f 378,00,
- b. «€ 416,57»: f 918,00, en
- c. «€ 0,52»: f 1,15.

Artikel 18. Intrekking Uitvoeringsbesluit Les- en cursusgeldwet

1. Het Uitvoeringsbesluit Les- en cursusgeldwet wordt ingetrokken.
2. In afwijking van het eerste lid blijven de hoofdstukken van het Uitvoeringsbesluit Les- en cursusgeldwet van kracht tot het tijdstip van inwerkingtreding van de overeenkomstige hoofdstukken van het Uitvoeringsbesluit Les- en cursusgeldwet 2000.

Artikel 19. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. Bij koninklijk besluit kan een ander tijdstip worden vastgesteld waarop de verschillende hoofdstukken of onderdelen daarvan in werking treden.

Artikel 20. Citeertitel

Dit besluit wordt aangehaald als «Uitvoeringsbesluit Les- en cursusgeldwet 2000».

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, 7 juni 2000

Beatrix

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
L. M. L. H. A. Hermans

De Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,
G. H. Faber

Uitgegeven de *twintigste* juni 2000

De Minister van Justitie,
A. H. Korthals

Het advies van de Raad van State is openbaar gemaakt door terinzagelegging bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.
Tevens zal het advies met de daarbij ter inzage gelegde stukken worden opgenomen in het bijvoegsel bij de Staatscourant van 11 juli 2000, nr. 131.

NOTA VAN TOELICHTING

1. ALGEMEEN

1.1. Aanleiding

Het onderhavige besluit vloeit voort uit de beleidsnota «Meer voor meer. Uitbreiding tegemoetkoming studiekosten: de tweede fase» (kamerstukken II 1998/99, 26 662, nr. 2; ISBN 90 346 3691 7, hierna: nota «Meer voor meer»). Hoofdstuk 5 van die nota bevat voorstellen voor een verruiming van de mogelijkheden tot vrijstelling, vermindering en teruggave van onderwijsretributies in zowel het voortgezet onderwijs als het beroepsonderwijs in de zin van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) (laatstgenoemd onderwijs wordt hierna aangeduid als: beroepsonderwijs).

Het besluit strekt ter uitvoering van de artikelen 4, derde en vierde lid, 5, vierde lid, en 6, vierde en vijfde lid, van de Les- en cursusgeldwet (Stb. 1987, 343). Het omvat de materie die was geregeld in het Uitvoeringsbesluit Les- en cursusgeldwet (ULCW; besluit van 6 juni 1988, Stb. 268). Het ULCW wordt ingetrokken bij de inwerkingtreding van het thans voorliggende besluit, het ULCW 2000.

Om verschillende redenen is gekozen voor een geheel nieuwe tekst en niet voor een wijziging op onderdelen. Allereerst nopen de voorstellen in de nota «Meer voor meer» tot een substantiële herziening van het ULCW. Verder is gestreefd naar een toegankelijker tekst. Artikelen die inhoudelijk niet hoefden te worden gewijzigd, zijn getoetst op leesbaarheid en waar nodig tekstueel herzien. Uitgewerkte bepalingen zijn geschrapt. Voorts is gestreefd naar een grotere duurzaamheid van de tekst. Het ULCW 2000 is daarom zoveel mogelijk gedereguleerd. Gedetailleerde procedurele voorschriften en beschrijvingen zullen worden geregeld bij ministeriële regeling. Hierdoor kan sneller en eenvoudiger worden ingespeeld op ontwikkelingen zoals elektronische uitwisseling van gegevens ter terugdringing van formulierenstromen. Bevorderd zal worden dat de mogelijkheid van subdelegatie met terugwerkende kracht tot en met 1 augustus 2000 wordt opgenomen in de Les- en cursusgeldwet.

Oude situatie

Vermindering van lesgeld was onder de werking van het ULCW geheel uitgesloten. Werd een leerling halverwege het cursusjaar ingeschreven bij een dagschool, dan moest het lesgeld toch volledig worden betaald.

Vrijstelling van lesgeld was mogelijk als de inschrijving van een leerling werd beëindigd vóór 1 oktober van het cursusjaar.

Teruggave van lesgeld bij beëindiging op of na deze datum was – op grond van een beleidsregel – alleen mogelijk als de leerling was overleden of wegens ernstige ziekte geen onderwijs meer kon volgen. In andere gevallen werd geen lesgeld terugbetaald, hoe schrijnend dat soms ook was.

Voor het cursusgeld waren de mogelijkheden nog beperkter: zelfs het overlijden of de ziekte van de leerling was geen reden voor teruggave.

Bij de vormgeving van de Les- en cursusgeldwet (LCW) is destijds omwille van de uitvoerbaarheid ingezet op een sober en efficiënt stelsel van centrale inning van lesgeld. Om die reden is bijvoorbeeld niet voorzien in een hardheidsclausule. Hetzelfde geldt voor het decentraal geïnde cursusgeld.

Anderzijds was er indertijd wel degelijk de intentie om – mede uit het oogpunt van transparantie van regelgeving – aan te sluiten bij verwante regelingen zoals die voor het collegegeld, zo blijkt uit de nota van toelichting bij het ULCW (Stb. 1988, 268, blz. 12). De beoogde harmoni-

satie is evenwel maar ten dele gerealiseerd. Voor studerende in het hoger onderwijs die tussentijds uitstromen bleven aanzienlijk meer mogelijkheden voor vermindering en teruggave van collegegeld bestaan. Die mogelijkheden zijn geregeld in de artikelen 7.48 en 7.49 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Onderstaand schema maakt de verschillen zichtbaar.

Schema 1. Vrijstelling, vermindering en terugbetaling bij tussentijds in- en uitstromen (oude situatie)

	tussentijds instromen	afstuderen	tussentijds staken opleiding	overlijden/(ernstige) ziekte	bijzondere familie-omstandigheden
collegegeld (artt. 7.48 en 7.49 WHW)	1/12 terug x aantal maanden dat men niet was ingeschreven	1/10 terug x aantal resterende maanden in cursusjaar t/m juni	1/12 terug x aantal resterende maanden in cursusjaar (optie)	1/12 terug x aantal resterende maanden in cursusjaar	1/12 terug x aantal resterende maanden in cursusjaar
lesgeld (artt. 4–5b ULCW)	–	–	vrijstelling indien uitgeschreven voor 1 oktober	alles terug indien uitgeschreven voor 1 november	–
cursusgeld (artt. 16–18 ULCW)	vrijstelling indien overgestapt vanuit dagonderwijs, mits geen teruggave van lesgeld mogelijk	–	restitutie indien uitgeschreven voor start cursus	–	–

De beperkte mogelijkheden tot vrijstelling, vermindering en teruggave van les- en cursusgeld sloten niet goed aan op de ontwikkelingen binnen – met name – de sector beroepsonderwijs.

In de eerste plaats biedt de WEB deelnemers de mogelijkheid om tussentijds over te stappen van dagonderwijs naar een cursus binnen de beroepsopleidende leerweg (bol), of van een bol naar een beroepsbegeleidende leerweg (bbl), en omgekeerd. Flexibiliteit tussen de verschillende leerwegen vereist maatwerk, zeker ook waar het gaat om de onderwijsbijdrage. Komt een leerling in de loop van het cursusjaar tot het inzicht dat een andere opleiding geschikter voor hem is, dan is het van belang dat hij bij zo'n overstap naar een andere opleiding geen financiële belemmeringen ontmoet. Bestaande belemmeringen moeten dan ook worden weggenomen.

In de tweede plaats beginnen en eindigen opleidingen in het beroeps-onderwijs in toenemende mate halverwege het cursusjaar. Vermindering van les- of cursusgeld bij tussentijdse instroom was echter niet mogelijk, gedeeltelijke teruggave wegens tussentijdse uitstroom evenmin. Hierdoor betaalde een leerling die zo'n opleiding volgt per saldo een hogere onderwijsbijdrage dan een leerling aan een opleiding die parallel aan het cursusjaar loopt. Ook dit wordt minder gewenst geacht.

In de derde plaats is het wenselijk om de bestaande restitutie-mogelijkheden wegens bijzondere omstandigheden in de persoonlijke sfeer van de leerling te verruimen. Behalve in geval van overlijden of ziekte van een dagschoolleerling ontbraken de mogelijkheden daartoe geheel.

1.2. Ontwikkelingen

Een evenwichtiger verhouding is wenselijk tussen het wettelijk verschuldigd les- of cursusgeld en de mate waarin de leerling het recht op onderwijs heeft kunnen benutten. De onderwijsretributies zijn daartoe (verder) geharmoniseerd. Waar mogelijk is aangesloten bij de collegegeld-systematiek.

Een eerste aanzet om de beperkte mogelijkheden tot restitutie en vermindering van lesgeld te verruimen, was gedaan bij de parlementaire

behandeling van het voorstel tot wijziging van de Les- en cursusgeldwet en van de Wet tegemoetkoming studiekosten in verband met het eerder laten ingaan van de lesgeldplicht en met betaling van het lesgeld in termijnen (kamerstukken II 1996/97, 25 321, nr. 2). Het daarbij aanvaarde amendement-De Vries (idem, nr. 12) strekte tot vermindering van lesgeld bij instroom na het begin van het schooljaar en bij uitstroom met diploma voor het einde van het schooljaar. Bovendien voorzag het amendement in een ruimere mogelijkheid tot restitutie in geval van overlijden of ziekte van de leerling. Hoewel het wetsvoorstel is ingetrokken (brief van 28 oktober 1998 aan de Voorzitters van beide Kamers (kamerstukken I 1998/99, 25 321, nr. 58)), is in het onderhavige besluit de strekking van het amendement verwoord.

In geval van uitschrijving van overleden of zieke leerlingen is reeds op grond van de «Beleidsregels terugbetaling lesgeld bij overlijden of ernstige ziekte cursusjaar 1997–1998» (Uitleg OCenW-Mededelingen 1997, 19) met ingang van het cursusjaar 1997–1998 een soepeler restitutiebeleid van kracht. Voorts kunnen leerlingen die hun opleiding met succes hebben afgerond, op grond van de «Beleidsregel teruggave van lesgeld bij uitschrijving na behalen van diploma cursusjaar 1999–2000» (Uitleg OCenW-Mededelingen 1999, 19) met ingang van het cursusjaar 1999–2000 een aanvraag doen om teruggave van een deel van het betaalde lesgeld.

Bij brief van 29 april 1998 (kamerstukken II 1997/98, 25 321, nr. 13) heeft de Minister van OCenW een flexibeler teruggave van les- en cursusgeld aangekondigd. De in die brief vermelde beleidsvoornemens zijn nader uitgewerkt en aangevuld in de nota «Meer voor meer».

1.3. Hoofdpijnen voorstel

In het ULCW 2000 wordt bij vrijstelling, vermindering of restitutie van les- en cursusgeld aangesloten bij de criteria die gelden voor het collegegeld. Dit houdt in dat les- of cursusgeld op aanvraag wordt terugbetaald naar rato van de periode waarin de leerling wegens overlijden, ziekte, bijzondere familieomstandigheden, het behalen van een diploma of het overstappen naar een andere opleiding geen onderwijs meer volgt. Bij aanmelding in de loop van het cursusjaar onderscheidenlijk de cursusgeldperiode wordt het les- of cursusgeld verminderd naar rato van de reeds verstreken periode. Vermindering en teruggave van lesgeld geschiedt volgens een kwartaalsystematiek; bij het cursusgeld wordt aangesloten bij de maandsystematiek van de WHW.

Schematisch weergegeven geeft dit het volgende beeld:

Schema 2. Vrijstelling, vermindering en terugbetaling bij tussentijds in- en uitstromen (nieuw)

	tussentijds instromen		afstuderen		staken studie		overlijden/(ernstige) ziekte		bijzondere familie-omstandigheden	
collegegeld*	1/12 terug x aantal maanden dat men niet was ingeschreven		1/10 terug x aantal resterende maanden in studiejaar t/m juni		1/12 terug x aantal resterende maanden in studiejaar (optie)		1/12 terug x aantal resterende maanden in studiejaar		1/12 terug x aantal resterende maanden in studiejaar	
lesgeld	inschrijven	betalen	uitschrijven	terug	uitschrijven	terug	uitschrijven	terug	uitschrijven	terug
	aug/dec	12/12	aug en sep	12/12	aug en sep	12/12	aug en sep	12/12	aug en sep	12/12
	jan/jul	7/12	okt/dec	7/12	okt/dec	7/12	okt/dec	7/12	okt/dec	7/12
			jan/mrt	4/12	jan/mrt	4/12	jan/mrt	4/12	jan/mrt	4/12
		apr/jul	-**	apr/jul	-	apr/jul	-***	apr/jul	-	
				(alleen bij overstap van bol naar bbl)						
cursusgeld	vermindering met 1/12 over niet ingeschreven maand in cursusgeldperiode		1/10 terug x aantal resterende maanden in cursusgeldperiode t/m 2 maanden voor einde cursus		1/12 terug x aantal resterende maanden in cursusgeldperiode (alleen bij overstap van bbl naar bol)		1/12 terug x aantal resterende maanden in cursusgeldperiode		1/12 terug x aantal resterende maanden in cursusgeldperiode	

* bestaande situatie.

** sinds 1 augustus 1999 van kracht op basis van beleidsregel.

*** in enigszins gewijzigde vorm van kracht sinds 1 augustus 1997 op basis van beleidsregel.

Met het introduceren van de mogelijkheid tot vermindering van les- of cursusgeld bij tussentijdse aanmelding is een genuanceerder stelsel van onderwijsretributies mogelijk. Meer dan in de oude situatie zal de onderwijsretributie een afgeleide zijn van de gevolgde onderwijssoort en de periode waarin onderwijs is gevolgd.

Het duidelijkst zichtbaar is dit als een leerling overstapt naar een andere onderwijsvorm. In de oude regeling werd in zo'n geval het instrument van vrijstelling gehanteerd. Een leerling die overstapte *van hoger onderwijs naar secundair onderwijs*, kwam op grond van artikel 4, tweede lid, van het ULCW in aanmerking voor vrijstelling van lesgeld, op voorwaarde dat geen vrijstelling, vermindering of teruggave van collegegeld had plaatsgevonden of had kunnen plaatsvinden. Op grond van artikel 7.49, derde lid, juncto artikel 7.42, eerste lid, onderdeel e, van de WHW wordt echter vaak een deel van het collegegeld teruggegeven. Artikel 4, tweede lid, van het ULCW vond dan geen toepassing. Naast het niet-gerestitueerde deel van het collegegeld bleef de overstapper dan het gehele lesgeld verschuldigd. Een soortgelijke situatie deed zich voor als de leerling overstapte *van bol naar bbl*. Op grond van artikel 16, tweede lid, van het ULCW was vrijstelling van cursusgeld mogelijk, op voorwaarde dat het lesgeld niet kon worden terugbetaald. Stapte de leerling vroeg in het cursusjaar over naar een bbl, dan volgde hij vrijwel het gehele cursusjaar onderwijs waarvoor cursusgeld verschuldigd is, maar waarvoor hij feitelijk een veel hogere bijdrage betaalde. Ook een overstap *van bbl naar bol* kon leiden tot scheve verhoudingen. Analoog aan het tweede lid van artikel 16 van het ULCW werd bij beleidsregel de mogelijkheid geopend tot vrijstelling van lesgeld, als het cursusgeld niet kon worden teruggevorderd. Artikel 18 van het ULCW bepaalde dat teruggave van cursusgeld mogelijk is als de inschrijving wordt beëindigd uiterlijk op de dag waarop de cursus aanvangt. Stapte een leerling daags na aanvang van de cursus over naar een bol, dan was teruggave van cursusgeld niet mogelijk en werd hij van het betalen van lesgeld vrijgesteld. Voor nagenoeg een heel jaar dagonderwijs hoefde dan geen lesgeld te worden betaald, maar feitelijk slechts het lagere cursusgeld. Hierdoor bestond de kans op calculerend inschrijfgedrag op grond van budgettaire overwegingen.

1.4. Maand-, kwartaal- en halfjaarsystematiek

Indien op grond van de WHW vermindering of teruggave van collegegeld mogelijk is, vindt vermindering of teruggave plaats voor elke maand dat de studerende in het betreffende studiejaar niet ingeschreven is. Ook voor het cursusgeld is gekozen voor een maandsystematiek, zowel bij teruggave op grond van tussentijdse uitstroom als bij vermindering op grond van tussentijdse instroom. Dit ligt voor de hand, nu inning en teruggave van cursusgeld, evenals bij het collegegeld, door de onderwijsinstellingen zelf geschiedt.

Lesgeld daarentegen wordt centraal geïnd door de Informatie Beheer Groep (IB-Groep). Gezien het te verwachten aantal aanvragen om restitutie en de afwikkelingstermijn die ermee gemoeid is, is een systematiek met twaalf momenten waarop teruggave van lesgeld kan plaatsvinden, niet eenvoudig uitvoerbaar. Naarmate het aantal restitutie-momenten in een cursusjaar afneemt, neemt de uitvoerbaarheid toe en worden de uitvoeringslasten navenant lager. Bij tussentijdse uitstroom uit het dagonderwijs is daarom gekozen voor restitutie volgens een kwartaalsystematiek. Over elk kwartaal waarin de leerling niet langer is ingeschreven, wordt op aanvraag van de lesgeldplichtige een deel van het betaalde lesgeld gerestitueerd. Een leerling wiens inschrijving vóór 1 april van het desbetreffende cursusjaar wordt beëindigd, kan dus viertwaalfde van het lesgeld terugkrijgen, namelijk over het tweede kalenderkwartaal en over het derde kwartaal voorzover dat binnen het cursusjaar valt. Ook vanwege

de transparantie is voor een kwartaalsystematiek gekozen. Nu reeds kan lesgeld gespreid worden betaald in kwartaaltermijnen en wordt in hoofdstuk III van de Wet tegemoetkoming studiekosten (WTS) en in de Wet op de studiefinanciering (WSF) een in- en uitstroom per kwartaal gehanteerd. Bovendien kent de Algemene Kinderbijslagwet, waarop de WTS een aanvulling is, deels om uitvoeringstechnische redenen een kwartaalsgewijze in- en uitstroom.

Bij tussentijdse instroom is gekozen voor een afwijkende systematiek. Hantering van een kwartaalsystematiek zou betekenen dat een leerling die zich pas in het vierde kwartaal inschrijft, over het derde kwartaal (de maanden augustus en september) geen lesgeld zou hoeven te betalen. Dit zou aspirant-leerlingen kunnen bewegen tot calculerend inschrijfgedrag. Om budgettaire redenen zouden zij hun inschrijving kunnen uitstellen totdat de teldatum van 1 oktober van het cursusjaar is gepasseerd. Dit zou hun leerprestaties niet ten goede komen. Bovendien zouden scholen hierdoor een deel van hun bekostiging mislopen. Die bekostiging is immers gerelateerd aan het aantal leerlingen dat zich op de teldatum bij de desbetreffende school heeft ingeschreven. Om deze reden is bij tussentijdse instroom gekozen voor een halfjaarsystematiek. Als omslagpunt geldt de datum van 1 januari van het cursusjaar.

1.5. Geen teruggave bij uitstroom zonder diploma

In het hoger onderwijs hebben instellingen een eigen bevoegdheid om te bepalen dat het collegegeld gedeeltelijk wordt terugbetaald op aanvraag van een student die tussentijds uitstroomt zonder een diploma te hebben behaald. Die bevoegdheid volgt uit artikel 7.49, derde lid, juncto artikel 7.42, eerste lid, onderdeel e, van de WHW. In het secundair onderwijs en het cursorisch onderwijs ontbreekt een soortgelijke bepaling. De reden hiervan is het belang dat wordt gehecht aan het hebben behaald van een startkwalificatie (dit is een afgeronde opleiding vwo, havo, bol of bbl). In principe zou geen leerling de school mogen verlaten zonder startkwalificatie, omdat die voor een volwaardig functioneren in de samenleving essentieel is. Als onderdeel van het «Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten» is het beleid er daarom nadrukkelijk op gericht leerlingen een diploma te laten behalen. Leerlingen die toch vroegtijdig de school verlaten, worden indien mogelijk opgevangen en begeleid, zodat zij toch nog een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt behalen en de noodzakelijke sociale vaardigheden onder de knie krijgen. Dit beleid zou worden doorkruist als op vroegtijdige uitstroom zonder startkwalificatie als het ware een premie wordt gesteld in de vorm van een restitutiemogelijkheid. In het hoger onderwijs ligt deze problematiek anders. Hier beschikken tussentijdse uitstromers per definitie over een startkwalificatie. Bovendien blijken zij veelal elders de draad weer op te pakken. Een sterke stimulans daarvoor vormt de prestatiesystematiek in de WSF, die in het voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs ontbreekt.

1.6. Geen teruggave als de onderwijsbijdrage werd vergoed

Op grond van de WTS kan een lesgeldplichtige die aan bepaalde voorwaarden voldoet, het te betalen lesgeld op aanvraag vergoed krijgen. Tenzij de aanvrager het lesgeld al heeft betaald voordat op zijn aanvraag is beslist, wordt de lesgeldvergoeding niet uitbetaald, maar krachtens artikel 20 van de LCW rechtstreeks met het lesgeld verrekend.

Wordt een aanvraag om teruggave van een deel van het lesgeld ingewilligd, dan vervalt daarmee de grond voor vergoeding van dat deel van het lesgeld. De IB-Groep zou in dat geval het besluit tot vergoeding van het lesgeld ambtshalve moeten herzien en het terug te betalen deel van het lesgeld verrekenen met het terug te vorderen deel. Deze proce-

dure is nodeloos omslachtig. Uit proceseconomische overwegingen is daarom bepaald dat geen teruggave kan plaatsvinden als de aanvrager het lesgeld vergoed heeft verkregen.

2. FINANCIËLE GEVOLGEN

2.1. Inkomenseffecten

Voor WTS- of WSF-gerechtigde lesgeldplichtigen zal de uitbreiding van de mogelijkheden tot teruggave of vermindering van lesgeld niet leiden tot inkomenseffecten. Lesgeldplichtigen die buiten het bereik van de WTS of de WSF (2000) vallen, zullen, indien hun aanvraag om vermindering of teruggave van lesgeld ingewilligd wordt, een positief inkomenseffect ondervinden.

2.2. Budgettaire effecten

Verruiming van de mogelijkheden tot vermindering en teruggave van lesgeld leidt niet tot wijziging van de voorwaarden voor bekostiging van de dagscholen. Een dagschool komt in aanmerking voor een bekostiging voor een leerling die op de teldatum (1 oktober) is ingeschreven en werkelijk schoolgaand is. Geen uitzondering wordt gemaakt voor een opleiding die min of meer parallel loopt aan het kalenderjaar. Voor zo'n opleiding zal de inschrijving in de regel plaatsvinden na het verstrijken van de teldatum. Pas met ingang van het daaropvolgende schooljaar telt de leerling mee voor de bekostiging. Overigens is dit geen probleem. Hoewel het examenjaar van de bedoelde opleiding zal zijn geëindigd rond de kalenderjaargrens, telt de leerling in dat schooljaar voor de bekostiging volledig mee. Op de omvang van de bekostiging is het voorliggende besluit dus niet van invloed.

Wel zullen de inkomsten aan lesgeld teruglopen. Daar staat tegenover dat ook de uitgaven op grond van de Wet tegemoetkoming studiekosten navenant zullen afnemen. Gesaldeerd wordt het budgettair effect – mede op basis van de aard en de omvang van het huidige aantal restitutie-aanvragen bij de IB-Groep – voor het schooljaar 2000–2001 begroot op f 500 000.

Invoering van het ULCW 2000 heeft voor wat betreft het cursusgeld geen directe begrotingseffecten. Enerzijds zullen instellingen voortaan onder omstandigheden gehouden zijn tot partiële restitutie van cursusgeld, al hebben zij terzake de nodige beoordelingsruimte. Anderzijds zal het ULCW 2000 uitpakken in het voordeel van de instellingen. Ingevolge het tweede lid van artikel 18 ULCW (oud) is een overstapper van een dagschool naar een cursus vrijgesteld van het betalen van cursusgeld. Op grond van het ULCW 2000 zal hij – wegens de mogelijkheid van partiële restitutie van lesgeld – het cursusgeld in de regel volledig verschuldigd zijn, en alleen dan in aanmerking komen voor vermindering van cursusgeld als hij in de loop van een cursusgeldperiode instroomt. Naar verwachting zullen de inkomstenderving enerzijds en de extra inkomsten anderzijds in het algemeen met elkaar in evenwicht zijn.

3. UITVOERBAARHEID DOOR DE INFORMATIE BEHEER GROEP

De IB-Groep is in staat de voorgestelde maatregelen uit te voeren.

4. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 1. Begripsbepalingen

De lesgeldplichtige is degene die krachtens de wet lesgeld verschuldigd is, te weten de leerling of, indien deze de leeftijd van 18 jaren nog niet heeft bereikt en minderjarig is, zijn wettelijke vertegenwoordiger. De wettelijke vertegenwoordiger is degene die belast is met het wettelijk gezag over de minderjarige in de zin van artikel 1:245 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 2. Procedure inschrijving bij een dagschool

De onderwijskaart is een formulier dat verschillende functies vervult. Door invulling en ondertekening ervan doet de leerling een aanvraag tot inschrijving aan de dagschool van zijn keuze. Is de leerling minderjarig, dan wordt de aanvraag gedaan door degene die het wettelijk gezag over de leerling uitoefent. Gelijktijdig verklaart de aanvrager bekend te zijn met de wettelijke verplichting tot het betalen van het lesgeld. Kiest hij voor een automatische betaling van het lesgeld, dan machtigt hij de IB-Groep op de onderwijskaart het lesgeld ineens of in termijnen van zijn rekening te laten afschrijven.

De aanvraag tot inschrijving wordt gericht tot het bevoegd gezag van de dagschool. Bij inwilliging van de aanvraag wordt de onderwijskaart door het bevoegd gezag mede-ondertekend. Vanaf dat moment geldt de onderwijskaart als bewijs van inschrijving.

De onderwijskaart geldt als basis voor de registratie van de aan dagscholen ingeschreven leerlingen. Voor een dagschool is het aantal inschrijvingen als leerling van belang voor de hoogte van de bekostiging uit 's Rijks kas. Daarnaast geldt de onderwijskaart als basis voor de inning van het lesgeld. De onderwijskaart bevat daarom ten minste gegevens ter identificatie van de leerling en de lesgeldplichtige. Belast met de registratie van leerlingen en de inning van lesgeld is de IB-Groep.

In verband met de geautomatiseerde verwerking van onderwijskaarten worden de formulieren door de IB-Groep verstrekt. Uit de Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA) krijgt de IB-Groep aan het begin van elk kalenderjaar de relevante persoonsgegevens aangeleverd van alle geregistreerden die op 1 augustus van dat jaar de leeftijd van 16 jaren zullen hebben bereikt. Deze gegevens worden voorgedrukt op een onderwijskaart, die in de maand mei van dat jaar aan betrokkenen zal worden toegestuurd. In daaropvolgende jaren zullen zij een onderwijskaart blijven ontvangen, zolang zij onderwijs volgen.

Ook wanneer de aanvraag om inschrijving ruim vóór het begin van een schooljaar wordt gedaan, heeft de inschrijving betrekking op het nieuwe schooljaar. De betalingsverplichting gaat daarom pas in op de eerste dag van dat nieuwe schooljaar. Het is uiteraard niet zo dat wie in de maand mei een aanvraag doet die betrekking heeft op het **komende** schooljaar, krachtens de in artikel 4, vierde lid, vastgestelde ministeriële regeling over het lopende schooljaar 4/12 (in juni) en 3/12 (in september) verschuldigd is. In het tweede lid is voorts bepaald dat in geval van inschrijving van een leerling in de loop van een schooljaar, de betalingsverplichting ingaat op de datum van inschrijving. Voorbeeld: ouders geven in december aan dat zij hun kind in maart wensen in te schrijven (omdat dit kind op dat tijdstip uit het buitenland terug komt). De betalingsverplichting gaat dan in met ingang van de maand maart, ongeacht of het kind dan ook feitelijk aan het onderwijs deelneemt. Ingevolge artikel 5 is dan verschuldigd 7/12 deel van het lesgeld dat krachtens de in artikel 4, vierde lid, vastgestelde ministeriële regeling kan worden betaald in twee termijnen, te weten 4/7 (van 7/12) in april en 3/7 (van 7/12) in juli.

Artikel 3. Beëindiging inschrijving

In verband met de vrijstelling en teruggave van lesgeld (artikelen 6 en 7) en in verband met de bekostiging van de dagscholen is bij beëindiging van de inschrijving de uitreiking van een bewijs van uitschrijving voorgeschreven. Uit het bewijs van uitschrijving kan worden afgeleid op welke datum de inschrijving is beëindigd. Dit is onder meer van belang bij de beoordeling of de lesgeldplichtige in aanmerking komt voor gedeeltelijke teruggave van lesgeld.

Zodra de leerling de opleiding met goed gevolg afsluit, beëindigt het bevoegd gezag de inschrijving. Dit houdt verband met het de opheffing van de zogeheten geprognosticeerde einddatum in de WSF: elke leerling met een recht op studiefinanciering behoudt zijn aanspraken tot en met de maand juni van het schooljaar waarin hij met goed gevolg zijn afsluitende examens aflegt. Nu steeds meer opleidingen niet langer parallel lopen aan het schooljaar (en daarmee ook steeds meer examens niet langer aan het eind van het schooljaar worden afgenomen), wordt met ingang van 1 september 2000 de geprognosticeerde einddatum losgelaten voor het beroepsonderwijs. Dit is opgenomen in het voorstel van Wet studiefinanciering 2000 (kamerstukken 1999–2000, 26 873, nr. 209). Denkbaar is dat dit in de WTS op termijn ook zal geschieden met betrekking tot het voortgezet onderwijs. Een van rechtswege uitschrijven van eindexaminandi zal ertoe leiden dat het aantal gevallen waarin achteraf studiefinanciering wordt teruggevorderd zal worden geminimaliseerd.

Artikel 4. Voldoening lesgeld

eerste lid

Bij de betaling van lesgeld wordt de lesgeldplichtige de keuze gelaten tussen betaling ineens – hetzij via een opdracht tot automatische incasso, hetzij door middel van een acceptgirokaart – of betaling in termijnen via een opdracht tot automatische incasso. Op de onderwijskaart maakt de lesgeldplichtige aan de IB-Groep kenbaar op welke wijze hij het lesgeld wil voldoen. Een machtiging tot automatische incasso aan de IB-Groep verstrekt hij eveneens op de onderwijskaart.

tweede tot en met vierde lid

In de regel zal een inschrijving aan een dagschool parallel lopen aan het schooljaar, derhalve van 1 augustus tot en met 31 juli daaropvolgend. Het komt echter ook voor dat een leerling in de loop van het schooljaar wordt ingeschreven. Het tijdstip van inschrijving is van belang voor de betaalmomenten. Deze verschillen naar gelang de keuze van de betaalwijze, bedoeld in het eerste lid. De volgende mogelijkheden doen zich voor:

1. Instroom voor, op of na 1 oktober, betalen ineens door middel van acceptgiro. De lesgeldplichtige ontvangt een acceptgirokaart waarmee het lesgeld binnen een maand na dagtekening van de kaart kan worden voldaan.
2. Instroom voor 1 oktober, betalen ineens door middel van automatische incasso in oktober.
3. Instroom voor 1 oktober, betalen in termijnen door middel van automatische incasso in oktober (de helft), januari (een kwart) en april (een kwart).
4. Instroom op of na 1 oktober, betalen ineens of in termijnen door middel van automatische incasso. Tussentijdse instroom, in de loop van het schooljaar, is geen regel. Betaling van het lesgeld via automatische incasso is afhankelijk van de maand van inschrijving. Naarmate het schooljaar vordert, is betaling in 3 termijnen op de reguliere betaalmomenten (oktober, januari en april) niet meer reëel. Derhalve wordt bij

ministeriële regeling bepaald wanneer welk deel van het lesgeld automatisch zal worden afgeschreven. Hierbij wordt een kwartaalsystematiek gehanteerd waarbij de eerste termijn verschuldigd is in de maand volgend op de maand van instroom. De uitwerking wordt hieronder in schematische vorm weergegeven.

De kwartaalsystematiek wordt bij instroom vanaf 1 juni doorbroken, opdat in de maand oktober – wanneer de eerste termijn van het volgende schooljaar verschuldigd zal zijn – niet tevens een restant-schuld over het daaraan voorafgaande schooljaar verschuldigd is. Instroom in die maanden is overigens louter hypothetisch.

Schema 3. Relatie tijdstip van inschrijving en van betaling

	Betalen in de maand											
	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep
Inschrijving in de maand:												
aug/sep	6/12			3/12			3/12					
oktober		6/12			3/12			3/12				
november			6/12			3/12			3/12			
december				6/12			3/12			3/12		
januari					4/12			3/12				
februari						4/12			3/12			
maart							4/12			3/12		
april								4/12			3/12	
mei									4/12			3/12
juni										4/12		3/12
juli											4/12	3/12

De bovenstaande breuken geven het gedeelte weer van het totale lesgeldbedrag op jaarbasis. Vanaf de maand januari is de som van de breuken 7/12, omdat bij instroom vanaf dat moment ingevolge artikel 5 een lager lesgeldbedrag verschuldigd is.

Het recursieve deel van de tabel is niet uitgewerkt in dit besluit maar zal worden opgenomen in de ministeriële regeling.

Artikel 5. Vermindering lesgeld

Wordt een leerling op of na 1 januari van het cursusjaar ingeschreven bij een dagschool, dan is slechts zeventwaalfde van het lesgeld verschuldigd. Waarom hier niet gekozen is voor de kwartaalsystematiek zoals die wordt gehanteerd bij een tussentijdse uitschrijving, is hierboven uiteengezet in paragraaf 1.4. Over de mogelijkheid dit lesgeld in termijnen te betalen, wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 4.

Artikel 6. Geen lesgeld verschuldigd

eerste lid

De bekostiging uit 's Rijks kas ten behoeve van de dagscholen is onder meer gebaseerd op het aantal op de teldatum ingeschreven leerlingen. Een leerling van wie de inschrijving voor de teldatum is beëindigd, telt niet mee voor de bekostiging. Voor die kortstondige inschrijving is daarom geen lesgeld verschuldigd.

tweede lid, onderdeel a

Indien een leerling binnen het schooljaar overstapt van de ene dagschool naar een andere dagschool, hoeft slechts eenmaal lesgeld te worden betaald. Vindt die overstap plaats op of na de teldatum 1 oktober, dan is het lesgeld verschuldigd op grond van de eerdere inschrijving en wordt voor de latere inschrijving vrijstelling verleend.

tweede lid, onderdeel b

Een kleine groep leerlingen volgt onderwijs aan een dagschool, verbonden aan een justitiële jeugdinrichting. Deze leerlingen zijn onvrijwillig geplaatst bij de dagschool; het volgen van onderwijs is een maatregel waaraan zij zich niet kunnen onttrekken. Juist vanwege dit verplichte karakter ontbreekt bij de desbetreffende leerlingen, of als zij minderjarig zijn bij hun wettelijke vertegenwoordiger, in het algemeen de wil de onderwijskaart te ondertekenen, omdat men hierdoor een lesgeldverplichting aangaat. De sanctie dat niet wordt overgegaan tot inschrijving als de onderwijskaart niet is ingevuld en ondertekend, biedt in deze gevallen geen uitkomst. Om de voornaamste belemmering voor ondertekening weg te nemen, is deze kleine, goed definieerbare groep daarom vrijgesteld van de betaling van lesgeld. Anders dan in het oude stelsel wordt niet langer gedifferentieerd naar onderwijssoort. De inschrijving draagt een onvrijwillig karakter, ongeacht of het een inschrijving aan (voortgezet) speciaal dan wel regulier onderwijs betreft. Het in artikel 4, tweede lid (oud) genoemde vereiste dat vrijstelling van lesgeld mogelijk is in geval van een inschrijving aan een justitieschool voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen, is komen te vervallen. Ook hier echter wordt het volgen van onderwijs gekenmerkt door onvrijwilligheid, zodat er geen reden is het onderscheid tussen speciaal onderwijs en regulier onderwijs te handhaven.

tweede lid, onderdeel c

Onderdeel b van het tweede lid bevat een generieke vrijstelling op instellingsniveau. Sporadisch komt het voor dat gedetineerde leerlingen onderwijs volgen aan een reguliere onderwijsinstelling, omdat aan de desbetreffende justitiële inrichting geen afzonderlijke onderwijsinstelling verbonden is. Ook dan is sprake van het volgen van onderwijs met een verplicht karakter. Onderdeel c strekt ertoe voor deze situatie een mogelijkheid tot vrijstelling van lesgeld op leerlingniveau te bieden. Die vrijstelling zal uitsluitend gelden zolang het volgen van onderwijs verband houdt met de detentie van de leerling. Zet de leerling na ontslag uit detentie het volgen van onderwijs aan de desbetreffende onderwijsinstelling voort, al dan niet in het kader van een begeleidingstraject, dan herleeft – met inachtneming van het in artikel 5 bepaalde – de lesgeldverplichting. Vanaf dat moment komt de leerling of zijn wettelijke vertegenwoordiger immers weer in aanmerking voor tegemoetkoming in de studiekosten of voor studiefinanciering.

Onderdeel c is ruim geformuleerd om ook voor andere, thans nog onvoorziene, gevallen waarin sprake is van onderwijs met een min of meer onvrijwillig karakter snel een oplossing op leerlingniveau te kunnen bieden.

derde lid

Voor een leerling van wie de inschrijving in de loop van het schooljaar wordt beëindigd, is teruggave van lesgeld mogelijk in de gevallen als genoemd in artikel 7. Zo zal, indien de leerling tussen 1 januari en 1 april van het schooljaar zijn diploma behaalt, op aanvraag van de lesgeldplichtige viertwaalfde deel van het lesgeld worden terugbetaald. Wordt de leerling vervolgens opnieuw ingeschreven, dan is ingevolge artikel 5 zeventwaalfde van het lesgeld verschuldigd. Per saldo zou voor deze leerling voor één schooljaar meer dan 100% van het lesgeld moeten worden betaald. Het derde lid beoogt dit onbedoelde en ongewenste effect te voorkomen.

Artikel 7. Terugbetaling lesgeld

eerste lid

Voor een leerling die na 31 december wordt ingeschreven, is ingevolge artikel 5 zeventwaalfde deel van het lesgeld verschuldigd. Wordt die inschrijving voor 1 april beëindigd om redenen als genoemd in het tweede lid, dan bedraagt het op grond van onderdeel b terug te betalen bedrag viertwaalfde deel van het voor een volledig schooljaar verschuldigd lesgeld (en niet viertwaalfde deel van zeventwaalfde deel). Hiermee wordt aangesloten bij het uitgangspunt dat de betaling van lesgeld zoveel mogelijk in overeenstemming moet zijn met de periode waarin onderwijs is gevolgd.

tweede lid, onderdeel a

In paragraaf 1.4. is ingegaan op de argumenten die hebben geleid tot de keuze voor een kwartaalsystematiek bij terugbetaling van lesgeld als de leerling tussentijds uitstroomt.

Bewust is ervan afgezien om bij uitstroom in het tweede kalenderkwartaal van het schooljaar restitutie over het derde kalenderkwartaal (dit is de maand juli) mogelijk te maken. De reden hiervoor is primair gelegen in het feit dat, zou die mogelijkheid wel bestaan, wellicht grote aantallen eindexaminandi een aanvraag zouden doen om teruggave van lesgeld. Immers verreweg de meeste examinandi behalen hun diploma in het tweede kalenderkwartaal. Dit zou echter niet in overeenstemming zijn met de bedoeling van onderdeel a van het tweede lid. Deze bepaling beoogt namelijk een oplossing te bieden aan leerlingen die hun opleiding reeds vroeg in het cursusjaar met goed gevolg afronden en onder de bestaande regeling toch het gehele lesgeld moeten betalen. Bovendien zou door de verwachte aantallen aanvragen de uitvoeringsorganisatie zwaar worden belast en zou daarmee de uitvoerbaarheid van de regeling onder grote druk komen te staan. Alleen leerlingen die vóór 1 april van het cursusjaar uitstromen met een diploma of een gelijkwaardig document waaruit blijkt dat zij de opleiding met goed gevolg hebben afgerond, kunnen daarom het voor het resterende cursusjaar betaalde lesgeld terugkrijgen. Overigens is aansluiting gezocht bij artikel 7.49 van de WHW, dat in geval van afstuderen voorziet in teruggave van collegegeld over het resterende studiejaar tot en met de maand juni. Omwille van de transparantie en de uniformiteit van de regeling is het uitgangspunt dat over de maand juli geen teruggave van het lesgeld plaatsvindt, ook toepasselijk op de overige restitutiegronden.

tweede lid, onderdeel b

Een leerling die overstapt van een bol naar een bbl, werd onder de oude regeling weliswaar vrijgesteld van cursusgeld; gedeeltelijke teruggave van het lesgeld was echter niet mogelijk. Feitelijk betaalde de leerling dus een aanzienlijk hoger bedrag dan het cursusgeld dat voor de opleidingssoort verschuldigd is, zeker als de overstap vroeg in het cursusjaar plaatsvindt. Onderdeel b van het tweede lid brengt hierin verandering. Afhankelijk van de datum van uitschrijving aan de dagschool kan de overstappende leerling een deel van het lesgeld gerestitueerd krijgen. Het oude artikel 16, tweede lid, op grond waarvan de overstappende leerling van cursusgeld kon worden vrijgesteld, is hierdoor overbodig geworden. Daartegenover staat echter het nieuwe artikel 12, waarin is bepaald dat bij tussentijdse instroom het cursusgeld wordt verminderd naar rato van het aantal reeds verstreken maanden in het cursusjaar. Hiermee wordt bereikt dat de totaal verschuldigde onderwijsbijdrage beter in verhouding komt te staan tot de door de leerling gevolgde onderwijssoort.

tweede lid, onderdeel c

Onder de oude regeling was volledige teruggave van het lesgeld mogelijk als de leerling op 1 november van het cursusjaar wegens overlijden of ernstige ziekte geen onderwijs meer volgt en de inschrijving om die reden is beëindigd. Bij beëindiging van de inschrijving op of na 1 november was geen restitutie van lesgeld mogelijk. Deze regeling werd als te rigide ervaren. Sinds 1 augustus 1997 is daarom een beleidsregel van kracht, die partiële restitutie van lesgeld mogelijk maakt. Wordt de inschrijving op grond van overlijden of ernstige ziekte van de leerling beëindigd in de maanden november en december, dan wordt zeventwaalfde van het lesgeld op aanvraag terugbetaald. Bij beëindiging in de maanden januari, februari en maart kan viertwaalfde deel van het lesgeld worden teruggevorderd. De termijn waarbinnen het restitutieaanvraag moet zijn gedaan, is verruimd tot het einde van het cursusjaar. Deze beleidsregel wordt nu neergelegd in onderdeel c van het tweede lid, zij het in iets gewijzigde vorm. Ook hier is namelijk de kwartaalsystematiek consequent doorgevoerd. Dit betekent dat volledige teruggave van lesgeld mogelijk is, als de inschrijving voor 1 oktober is beëindigd. Anders dan het geval was, zal bij uitschrijving in de maand oktober het lesgeld niet volledig kunnen worden terugbetaald, maar slechts voor zeventwaalfde deel. Uit een oogpunt van uniformiteit van de restitutie-bepalingen is dit te rechtvaardigen.

tweede lid, onderdeel d

Evenals bij de overige onderdelen in dit artikellid is ook hier aangesloten bij de mogelijkheden die de WHW biedt. Anders dan in de WHW, waar invulling van het begrip bijzondere familieomstandigheden aan het instellingsbestuur wordt gelaten (artikel 7.42, eerste lid, onderdeel b, WHW), zal voor het lesgeld bij ministeriële regeling worden bepaald wat onder dat begrip moet worden verstaan. Dit vindt zijn grond in de verschillende wijzen van inning en terugbetaling. Bij het collegegeld geschiedt dat decentraal, bij het lesgeld centraal.

De bijzondere familieomstandigheden zullen zich dus moeten voordoen binnen een beperkte kring van bloed- of aanverwanten rond de leerling, wil de lesgeldplichtige met succes een beroep kunnen doen op onderdeel d. Als bijzondere familieomstandigheden worden in ieder geval aangemerkt: het overlijden van of ernstige ziekte bij de partner van de leerling of bij een familielid in de eerste graad van de leerling, en echtscheiding van de ouders van de leerling. In geval van overlijden van of ernstige ziekte bij de partner van de leerling wordt als aanvullende eis gesteld dat de leerling met die partner samenwonend is, hetgeen zal moeten blijken uit een inschrijving in de Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA). Immers, overlijden of ernstige ziekte van zo'n partner is dermate ingrijpend voor de leerling dat dit een grote invloed op zijn functioneren zal hebben.

Doorgaans zullen leerlingen in het secundair onderwijs niet samenwonend zijn met degene die zij hun partner noemen. Veel van die relaties zijn zodanig vluchtig, dat het niet in de rede ligt zo'n partner te rekenen tot de beperkte kring, bedoeld in onderdeel d. Hieraan liggen overwegingen van bewijstechnische aard ten grondslag. Desondanks hoeft de invloed van een ernstige ziekte of het overlijden van zo'n partner in een kortdurende relatie (waarbij de partners nog niet samenwonen) op het functioneren van de leerling niet per se geringer te zijn dan wanneer hij met die partner samenwonend zou zijn geweest. Hetzelfde geldt in geval van ziekte of overlijden van een familielid vanaf de tweede graad. In dergelijke gevallen zal de lesgeldplichtige onder omstandigheden kunnen terugvallen op onderdeel c. Wel zal de bewijslast voor de lesgeldplichtige

een andere zijn. Wordt bij overlijden of ziekte van een samenwonende partner de uitwerking daarvan op de leerling aanwezig verondersteld; bij overlijden of ziekte van een niet-samenwonende partner zal de leerling moeten aantonen dat hij door de gebeurtenissen zelf redelijkerwijs geen onderwijs meer kan volgen. In laatstgenoemd geval zal hij een geneeskundige verklaring over zichzelf moeten overleggen, maar kan een verklaring over de partner achterwege blijven.

derde lid

Bij ministeriële regeling zal nader worden aangegeven aan welke vormvereisten een aanvraag om terugbetaling moet voldoen. Zo zal een aanvraag schriftelijk moeten worden gedaan en zullen daarbij bepaalde bewijsstukken moeten worden overgelegd. In geval van ziekte valt daarbij te denken aan een geneeskundige verklaring, bij overlijden aan een akte van overlijden.

vierde lid

In paragraaf 1.6 van de algemene toelichting is uiteengezet waarom geen lesgeld wordt terugbetaald als de onderwijsbijdrage werd vergoed.

Artikel 8. Informatieverplichtingen dagscholen

Voor een soepele afhandeling van de centrale inning van les gelden en van de aanvragen om vrijstelling, vermindering en teruggave van les geld is een tijdige informatievoorziening van de onderwijsinstellingen aan de IB-Groep van essentieel belang. Welke in- en uitschrijfgegevens beschikbaar moeten worden gesteld en in welke frequentie, wordt bij ministeriële regeling nader bepaald.

Artikel 9. Procedure inschrijving bij een cursus

De inschrijvingsprocedure bij een cursus komt zoveel mogelijk overeen met die bij een dagschool. De aanvraag tot inschrijving wordt gedaan door degene die na de inschrijving cursusgeldplichtig zal zijn. Dit is de cursist of, indien deze op het moment van inschrijving de leeftijd van 18 jaren niet heeft bereikt en minderjarig is, degene die ingevolge artikel 1:245 van het Burgerlijk Wetboek is belast met het wettelijk gezag over de cursist.

Anders dan bij de onderwijskaart wordt de vorm van het inschrijvingsformulier overgelaten aan de onderwijsinstelling, zij het dat het formulier een aantal bij ministeriële regeling nader te bepalen gegevens moet bevatten, waaronder ten minste de gegevens ter identificatie van de cursist en, indien de cursist minderjarig is, van diens wettelijke vertegenwoordiger. Voor de IB-Groep zijn die gegevens van belang bij de beoordeling van een aanvraag om teruggave van les geld in gevallen waarin een leerling in de loop van het schooljaar overstapt van een dagschool naar een cursus. Een centrale registratie van cursisten, zoals bij leerlingen het geval is, ontbreekt echter. De wijze van registratie wordt overgelaten aan de onderwijsinstellingen, zodat hier, anders dan in artikel 2, tweede lid, niet de minimumeis geldt dat het inschrijvingsformulier een registratienummer bevat.

Het vierde lid regelt dat de inschrijving als cursist pas mag plaatsvinden nadat het cursusgeld is betaald of de betaling daarvan is geregeld, of is vastgesteld dat de cursist in aanmerking komt voor vrijstelling van betaling. Uiteraard kunnen er andere beletselen zijn die beletten dat tot inschrijving kan worden overgegaan. Daarom is de aanhef van het vierde lid negatief geformuleerd.

De voldoening van het cursusgeld is geregeld in artikel 11.

Artikel 10. Beëindiging inschrijving

Wat betreft de procedure van uitschrijving bij een cursus is waar mogelijk aangehaakt bij die bij een dagschool. In verband met een mogelijke teruggave van lesgeld verstrekt de onderwijsinstelling een bewijs van uitschrijving, waaruit blijkt op welke datum de inschrijving is beëindigd. De onderwijsinstelling is vrij de vorm van het bewijs van uitschrijving te bepalen, mits het maar de bij ministeriële regeling te bepalen minimale gegevens ter identificatie van de cursist en de school bevat.

Artikel 11. Voldoening cursusgeld

eerste lid

Voor een minderjarige zal uitsluitend cursusgeld verschuldigd zijn indien het betreft een inschrijving aan een opleiding voortgezet algemeen volwassenenonderwijs, bedoeld in artikel 15, eerste lid onderdeel c.

tweede en derde lid

Het cursusgeld is verschuldigd per cursusgeldperiode. Blijkens de begripsbepalingen van artikel 1 moet onder cursusgeldperiode worden verstaan: een periode die gelijk is aan de duur van de opleiding met een maximum van een cursusjaar. Ook indien een cursus een vol jaar duurt, hoeven begin en einde van de cursusgeldperiode niet samen te vallen met die van het cursusjaar, dat loopt van 1 augustus tot 31 juli. Om de inning van het cursusgeld niet nodeloos gecompliceerd te maken, zal ingevolge het tweede lid voor een cursus die niet parallel loopt aan een cursusjaar maar bijvoorbeeld van februari tot en met januari, toch maar éénmaal cursusgeld hoeven te worden betaald, te weten voor aanvang van de cursus.

Het bevoegd gezag van de onderwijsinstelling is belast met de inning van het door de ingeschreven cursisten verschuldigde cursusgeld. Dit artikel bepaalt op welke wijze het cursusgeld kan worden voldaan, namelijk door betaling ineens voorafgaand aan de inschrijving, door het treffen van een betalingsregeling met het bevoegd gezag met inbegrip van de naleving daarvan, of door vaststelling door het bevoegd gezag dat artikel 13 toepassing vindt. Wordt een betalingsregeling getroffen, dan moet deze schriftelijk worden vastgelegd, ondertekend en gedateerd.

Aan de inhoud van een te treffen betalingsregeling worden in het derde lid eisen gesteld. Deze houden in dat de betaling niet over meer dan vier maanden mag worden gespreid. Wanneer de cursusgeldperiode korter is dan vier maanden, mag deze periode niet worden overschreden.

Artikel 12. Vermindering cursusgeld

Indien een cursist zich tussentijds inschrijft aan een reeds aangevangen cursus, derhalve in de loop van een cursusgeldperiode, wordt het cursusgeld verminderd met eentwaalfde deel voor elke in die cursusgeldperiode reeds verstreken maand. Gelet op de wenselijkheid het stelsel van onderwijsretributies zoveel mogelijk te harmoniseren, is met de mogelijkheid tot vermindering van cursusgeld aansluiting gezocht bij de WHW.

Artikel 13. Geen cursusgeld verschuldigd

De hier genoemde vrijstelling voor partieel leerplichtigen was reeds opgenomen in artikel 16, eerste lid, van het ULCW. Geen cursusgeld is

verschuldigd als de cursist bij aanvang van de cursusgeldperiode jonger is dan 18 jaar, tenzij het betreft een inschrijving voor een cursus vavo.

Artikel 16, tweede lid, van het ULCW voorziet in een vrijstelling van cursusgeld voor degene die gedurende het schooljaar overstapt van de bol naar de bbl of van een dagschool naar een cursus binnen de bol. Zonder deze vrijstellingsmogelijkheid zou degene die overstapt na 30 september van het schooljaar zowel lesgeld als cursusgeld moeten hebben betalen. Met het voorliggende besluit is de noodzaak van een dergelijke vrijstelling vervallen. In geval van een overstap van bol naar bbl, of van een dagschool naar een cursus binnen de bol, is op grond van artikel 7, tweede lid onderdeel b, teruggave van lesgeld mogelijk. Voorts bepaalt artikel 12 dat minder cursusgeld verschuldigd is indien de cursist zich in de loop van een cursusgeldperiode inschrijft. De hoogte van de totaal verschuldigde onderwijsretributie is hierdoor meer in overeenstemming met het gevolgde onderwijs dan onder het ULCW het geval was.

Artikel 14. Terugbetaling cursusgeld

Een cursist die het volgen van een cursus in de loop van een cursusgeldperiode staakt, kan onder bepaalde voorwaarden een deel van het betaalde cursusgeld terugkrijgen. Werd de inschrijving beëindigd vanwege ziekte of overlijden van de cursist of vanwege bijzondere familieomstandigheden, dan wordt het voor de desbetreffende cursusgeldperiode betaalde cursusgeld op aanvraag van de cursusgeldplichtige terugbetaald met eentwaalfde deel voor elke in de cursusgeldperiode resterende maand waarin de cursist niet langer zal zijn ingeschreven. Hetzelfde geldt als de inschrijving werd beëindigd voor de eerste dag waarop de lessen in de cursusgeldperiode aanvangen, of in verband met de overstap naar een dagschool. Tenslotte is partiële teruggave van cursusgeld mogelijk als de inschrijving werd beëindigd wegens het met goed gevolg hebben afgerond van de cursus. In laatstgenoemd geval wordt het cursusgeld op aanvraag gerestitueerd met eentiende deel voor elke in de cursusgeldperiode resterende maand waarin de cursist niet langer zal zijn ingeschreven, en zal over de maanden juni en juli geen teruggave kunnen plaatsvinden. Dit sluit nauw aan bij artikel 7.49 van de WHW, dat evenmin voorziet in restitutie van collegegeld in geval van afstuderen in de laatste twee maanden van het studiejaar (zie hierover tevens de toelichting bij artikel 7, tweede lid onderdeel a).

Artikel 15. Cursusgeldtarieven

eerste lid, onderdelen a en b

Ingevolge de Wet educatie en beroepsonderwijs (Stb. 1995, 501; WEB) wordt in het beroepsonderwijs zowel in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) als in de beroepsopleidende leerweg (bol) voorzien in een vijftal soorten beroepsopleidingen: assistent-, basisberoeps-, vak-, middenkader- en specialistenopleidingen. Cursusgeld wordt geheven voor de volgende categorieën beroepsopleidingen:

1. de bbl voor alle typen beroepsopleidingen, en
2. de bol voor alle typen opleidingen, tenzij sprake is van ten minste 850 klokuren onderwijs en stage overdag en per volledig schooljaar ten minste 40 weken besteed worden aan het volgen van lessen of stages. In dat geval betaalt de deelnemer geen cursusgeld maar lesgeld.

eerste lid, onderdeel c

In de WEB worden vier typen educatie onderscheiden: opleidingen voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo), opleidingen gericht

op breed maatschappelijk functioneren, opleidingen Nederlands als tweede taal en andere opleidingen, gericht op sociale redzaamheid. Voor slechts één van deze opleidingssoorten, te weten het vavo, wordt op grond van artikel 1 van de LCW cursusgeld geheven. Dit geldt niet voor het uit de openbare kas bekostigde vavo waar per volledig schooljaar gedurende ten minste 40 weken minimaal 850 klokuren overdag onderwijs wordt gegeven. Voor die opleiding is geen cursusgeld maar lesgeld verschuldigd.

tweede lid

Het indexcijfer is het cijfer zoals dat wordt vastgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek en bekendgemaakt in het Statistisch bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Artikel 16. Afwijking cursusgeldtarieven

De op 1 januari 1996 in werking getreden WEB bracht een nieuw systeem van bekostiging voor het beroepsonderwijs met zich mee. Dit noopte tevens tot de invoering van een vast tarief per opleidingssoort per cursusjaar (Stb. 1997, 260). Het voordien geldende stelsel, waarin de hoogte van de bekostiging die de onderwijsinstelling voor de cursist ontving en de hoogte van het te betalen cursusgeld afhankelijk waren van de duur van het onderwijsprogramma dat de cursist volgde, werd daarmee verlaten. Artikel 16 biedt desondanks de mogelijkheid om voor bepaalde categorieën cursussen bij ministeriële regeling af te wijken van het vaste cursusgeldtarief en een lager tarief vast te stellen.

Artikel 17. Afwijking van artikel 15

Deze bepaling houdt verband met de invoering van de euro per 1 januari 2002. Tot die datum worden de cursusgeldtarieven in gulden weergegeven.

Artikel 19. Inwerkingtreding

Beoogde datum van inwerkingtreding van dit besluit is 1 augustus 2000. Gelet evenwel op de verschillende wijzen waarop inning, vrijstelling, vermindering en teruggave van onderwijsretributies geschiedt, te weten bij het lesgeld op centraal niveau en bij het cursusgeld op decentraal niveau, wordt de mogelijkheid opengehouden om de verschillende hoofdstukken of onderdelen daarvan op afzonderlijke tijdstippen in werking te laten treden.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
L. M. L. H. A. Hermans

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,
L. J. Brinkhorst